

РОЗРОБКА ЕФЕКТИВНОГО МЕХАНІЗМУ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ В ТУРИСТИЧНІЙ ІНДУСТРІЇ ПРИЧОРНОМОРСЬКОГО РЕГІОНУ УКРАЇНИ

В статті пропонується ефективний механізм державного управління в туристичній індустрії Причорноморського регіону України на основі формулювання ключових пріоритетів державної політики України у сфері туризму та курортів. На сучасному етапі державна політика України у сфері туризму та курортів, зокрема, в Причорноморському регіоні, повинна бути побудована на таких ключових принципах: визначення та розробка оптимальних вихідних положень державної політики у сфері туризму та курортів, програм їх реалізації, ефективних механізмів контролю та дослідження результатів відповідної діяльності; створення сприятливих умов для організації туристичної діяльності, координація дій окремих елементів міжгалузевого туристичного комплексу з метою формування розвиненої інфраструктури туристичної індустрії; підтримка туризму та маркетингу держави, орієнтованих на формування сприятливого іміджу країни та її регіонів завдяки стимулюванню нововведень і кооперації з розвиненими країнами. В статті визначено що, стратегічними цілями розвитку комплексної політики у сфері туризму та курортів стосовно Причорноморського регіону України будуть наступні: підвищення загального рівня конкурентоспроможності туристичної індустрії Причорноморського регіону України, враховуючи досвід розвинених країн Європейського Союзу; досягнення належної територіальної та соціально-економічної інтеграції туристичної індустрії Причорноморського регіону України; розробка ефективних механізмів державного управління в туристичній індустрії Причорноморського регіону України. Зокрема, кожна із зазначених цілей повинна бути реалізованою через визначений перелік функцій.

Так, підвищення загального рівня конкурентоспроможності туристичної індустрії Причорноморського регіону України, враховуючи досвід розвинених країн Європейського Союзу, уможливується шляхом реалізації наступних функцій:

- сприяння стабілізації розвитку туристичної індустрії Причорноморського регіону України з соціально-економічної точки зору; формування дієвих механізмів державного управління туристичною індустрією Причорноморського регіону України, що стимулюватимуть економічне зростання як основу для зниження рівня відставання розвитку Причорноморського регіону України від подібних регіонів країн Європейського Союзу;*
- підтримка розвитку вільної конкуренції серед суб'єктів підприємницької діяльності в туристичній індустрії Причорноморського регіону України, забезпечення демонополізації ринку Причорноморського регіону України як середовища для вільного переміщення ресурсів, товарів та послуг, капіталу, робочої сили з метою активізації економічного розвитку цієї території;*
- створення в Причорноморському регіону України сприятливих умов для зарубіжного інвестування, що, в свою чергу, сприятиме розвитку туристичної індустрії;*

***Ключові слова:** механізм державного управління; туристична індустрія; державна політика; Причорноморський регіон України.*

Постановка проблеми та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. На сучасному етапі в Причорноморському регіоні України присутня низка проблем, що перешкоджають повно цінній реалізації туристичного потенціалу даної території.

Серед таких причин необхідно виділити наступні:

- активізація туристичної діяльності стимулює активізацію діяльності суміжних з нею сфер та галузей;*
- необхідність захисту оточуючого середовища Причорноморського регіону України;*
- встановлення порядку перетинання іноземними туристами державного кордону України;*

– потреба у захисті інтересів споживачів комплексного туристичного продукту Причорноморського регіону України;

– необхідність формування у населення Причорноморського регіону України патріотичних почуттів;

– забезпечення розвитку туристичної індустрії Причорноморського регіону України з рекламно-інформаційної точки зору.

Виходячи з цього, необхідною постає розробка ефективного механізму державного управління в туристичній індустрії для зазначеної території.

Аналіз останніх досліджень та публікацій, виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. Питанням розробки ефективних механізмів державного управління в туристичній сфері присвятили свої наукові напрацювання такі вчені, як: Л. Давиденко [2], М. Борушак [1], С. Козловський [3] та ін.

Проте недостатньо дослідженими залишаються механізми державного управління в туристичній індустрії Причорноморського регіону України в нинішніх умовах.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є розробка ефективного механізму державного управління в туристичній індустрії Причорноморського регіону України.

Для досягнення поставленої мети в роботі потрібно поставити та виконати такі завдання:

– визначити ключові принципи державної політики України у сфері туризму та курортів на рівні Причорноморського регіону України як основи для формування механізму державного управління в туристичній індустрії для даної території;

– сформувати відповідний ефективний механізм державного управління в туристичній індустрії Причорноморського регіону України.

Виклад основного матеріалу дослідження. З метою розробки ефективного механізму державного управління в туристичній індустрії Причорноморського регіону України, по-перше, необхідно проаналізувати відповідні особливості державної політики у сфері туризму та курортів.

На сучасному етапі державна політика України у сфері туризму та курортів, зокрема, в Причорноморському регіоні, повинна бути побудована на таких ключових принципах:

– визначення та розробка оптимальних вихідних положень державної політики у сфері туризму та курортів, програм їх реалізації, ефективних механізмів контролю та дослідження результатів відповідної діяльності;

– створення сприятливих умов для організації туристичної діяльності, координація дій окремих елементів міжгалузевого туристичного комплексу з метою формування розвинутої інфраструктури туристичної індустрії;

– підтримка туризму та маркетингу держави, орієнтованих на формування сприятливого іміджу країни та її регіонів завдяки стимулюванню нововведень і кооперації з розвиненими країнами [1, 3].

Виходячи з зазначених принципів доцільно визначити ключові пріоритети вдосконалення державної

політики у сфері туризму та курортів на рівні Причорноморського регіону України з орієнтацією на розвиток туристичної індустрії цієї території з прийняттям до уваги тенденцій світового розвитку регіонів приморського типу:

– активізація кооперації Причорноморського регіону з іншими регіонами України, а також з подібними регіонами інших країн на рівні транскордонного, міжнародного, міжрегіонального співробітництва з країнами Європейського Союзу;

– використання транзитно-транспортного потенціалу Причорноморського регіону України на фоні активізації розбудови інфраструктури зазначеної території, а також розвитку логістичних інтермодальних перевезень;

– підвищення рівня енергетичної безпеки Причорноморського регіону України, зокрема, завдяки видобутку нафти та газу на шельфі Чорного моря; використання альтернативних типів енергетики (енергії вітру та сонця); розвитку сучасних технологій видобутку метану з газогідратів і сірководню, що знаходяться в Чорному морі;

– здійснення вирощування та розведення живих водних ресурсів морського типу на території Причорноморського регіону України;

– створення сприятливого іміджу Причорноморського регіону України для туристів на основі потужної історико-культурної спадщини та багатого природно-рекреаційного потенціалу;

– сприяння диверсифікації традиційних та нових видів туризму та рекреації;

– інтенсифікація аграрної промисловості в Причорноморському регіоні України, зокрема, підвищення обсягів виробництва існуючих видів овочів та фруктів; виведення нових сортів рослинництва; впровадження новітніх зрошувачих технологій тощо [2].

Відповідно, стратегічними цілями розвитку комплексної політики у сфері туризму та курортів стосовно Причорноморського регіону України будуть наступні:

– підвищення загального рівня конкурентоспроможності туристичної індустрії Причорноморського регіону України, враховуючи досвід розвинених країн Європейського Союзу;

– досягнення належної територіальної та соціально-економічної інтеграції туристичної індустрії Причорноморського регіону України;

– розробка ефективних механізмів державного управління в туристичній індустрії Причорноморського регіону України.

Зокрема, кожна із зазначених цілей повинна бути реалізованою через визначений перелік функцій.

Так, підвищення загального рівня конкурентоспроможності туристичної індустрії Причорноморського регіону України, враховуючи досвід розвинених країн Європейського Союзу, уможливується шляхом реалізації наступних функцій:

– сприяння стабілізації розвитку туристичної індустрії Причорноморського регіону України з соціально-економічної точки зору; формування дієвих механізмів державного управління туристичною індустрією Причорноморського регіону України, що стимулюватимуть економічне зростання як основу

для зниження рівня відставання розвитку Причорноморського регіону України від подібних регіонів країн Європейського Союзу;

- підтримка розвитку вільної конкуренції серед суб'єктів підприємницької діяльності в туристичній індустрії Причорноморського регіону України, забезпечення демонополізації ринку Причорноморського регіону України як середовища для вільного переміщення ресурсів, товарів та послуг, капіталу, робочої сили з метою активізації економічного розвитку цієї території;

- створення в Причорноморському регіону України сприятливих умов для зарубіжного інвестування, що, в свою чергу, сприятиме розвитку туристичної індустрії;

- забезпечення ефективного функціонування прозорої системи державного фінансування розвитку туристичної індустрії Причорноморського регіону України;

- розробка та впровадження заходів, що дозволять здійснювати економію енергоресурсів Причорноморського регіону України шляхом використання альтернативних джерел енергозабезпечення;

- забезпечення можливості впровадження нововведень у туристичну індустрію Причорноморського регіону України;

- забезпечення всебічного розвитку туристичної інфраструктури в Причорноморському регіоні України;

- диверсифікація економіки Причорноморського регіону України, особливо на сільських територіях;

- сприяння підвищенню рівня показників ринку робочої сили в туристичній індустрії Причорноморського регіону України, зокрема: розвиток регіональних освітніх послуг стосовно туризму, підтримка дієвої системи перепідготовки та підвищення кваліфікації кадрів в туристичній індустрії [2, 3].

Досягнення належної територіальної та соціально-економічної інтеграції туристичної індустрії Причорноморського регіону України може бути реалізоване через низку наступних функцій:

- активізація розвитку транспортної мережі як основи для вільного переміщення ресурсів, товарів і послуг, робочої сили тощо;

- зменшення рівня диспропорцій соціально-економічного розвитку міських та сільських територій Причорноморського регіону України;

- активізація потенціалу туристичної індустрії Причорноморського регіону України стосовно інтер-регіонального, міжрегіонального, міждержавного, єврорегіонального, міжнародного співробітництва;

- сприяння комплексному вирішенню проблем інфраструктурного забезпечення туристичної індустрії Причорноморського регіону України з соціально-економічної, екологічної точки зору тощо на рівні міст, приміських та сільських територій;

- забезпечення сприятливих умов для економічної інтеграції сільських територій Причорноморського регіону України до єдиного соціально-економічного простору регіону та країни в цілому на основі процесів урбанізації;

- використання наявного історико-культурного потенціалу Причорноморського регіону України як

ефективного ресурсу формування сприятливого іміджу цієї території та країни в цілому, створення підґрунтя для активного розвитку туризму Причорноморського регіону України;

- орієнтація на екологічний розвиток туристичної індустрії Причорноморського регіону, зокрема: збалансоване використання природних ресурсів регіону; недопущення природних катастроф; попередження та зменшення збитків, які завдають навколишньому середовищу регіону туристи та господарська діяльність підприємств туристичної індустрії.

Розробка ефективних механізмів державного управління в туристичній індустрії Причорноморського регіону України базується на реалізації таких функцій:

- децентралізація системи державного управління розвитком Причорноморського регіону України;

- активізація процесів співробітництва органів державної влади на горизонтальному та вертикальному рівні;

- удосконалення порядку взаємодії органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування Причорноморського регіону України, спираючись на досвід європейських країн стосовно вдосконалення місцевого самоврядування;

- проведення реформування організації влади на регіональному рівні та на рівні місцевого самоврядування в Причорноморському регіоні відповідно до Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні, схваленої Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 1 квітня 2014 року № 333-р [4];

- надання громадськості можливості повноправної участі у процесах побудови та впровадження комплексної політики у сфері туризму та курортів Причорноморського регіону України;

- сприяння процесам інвестування в підвищення рівня професійної підготовки та кваліфікації кадрів місцевих органів влади Причорноморського регіону України, а також спеціалістів, які здійснюють розробку та впровадження заходів стосовно вдосконалення комплексної політики у сфері туризму та курортів Причорноморського регіону.

Сформовані вище ключові принципи, пріоритети та цілі комплексної державної політики у сфері туризму та курортів можуть слугувати основою для побудови механізму державного управління туристичною індустрією Причорноморського регіону України.

Об'єктом державного управління в запропонованому механізмі є туристична індустрія як міжгалузевий комплекс.

В цілому ж, якщо врахувати всі попередні дослідження, доцільно навести розроблений механізм державного управління в туристичній індустрії Причорноморського регіону України (рис. 1).

З рис. 1 можна побачити, що запропонований механізм державного управління в туристичній індустрії Причорноморського регіону України являє собою замкнуту систему зі зворотними зв'язками. Дані зв'язки передбачають, що подальше коригування політики у сфері туризму та курортів Причорноморського регіону залежить від досягнених завдяки дієвості механізму

обсягів прибутковості туристичної індустрії, соціально-економічного стану та рівня конкурентоспроможності регіону на національному та світовому рівні.

В цілому, якщо розглянути наслідки впливу державного управління на туристичну індустрію Причорно-

морського регіону, то слід зазначити, що розробка та реалізація ефективного механізму державного управління в туристичній індустрії сприятиме досягненню зазначених нижче результатів.

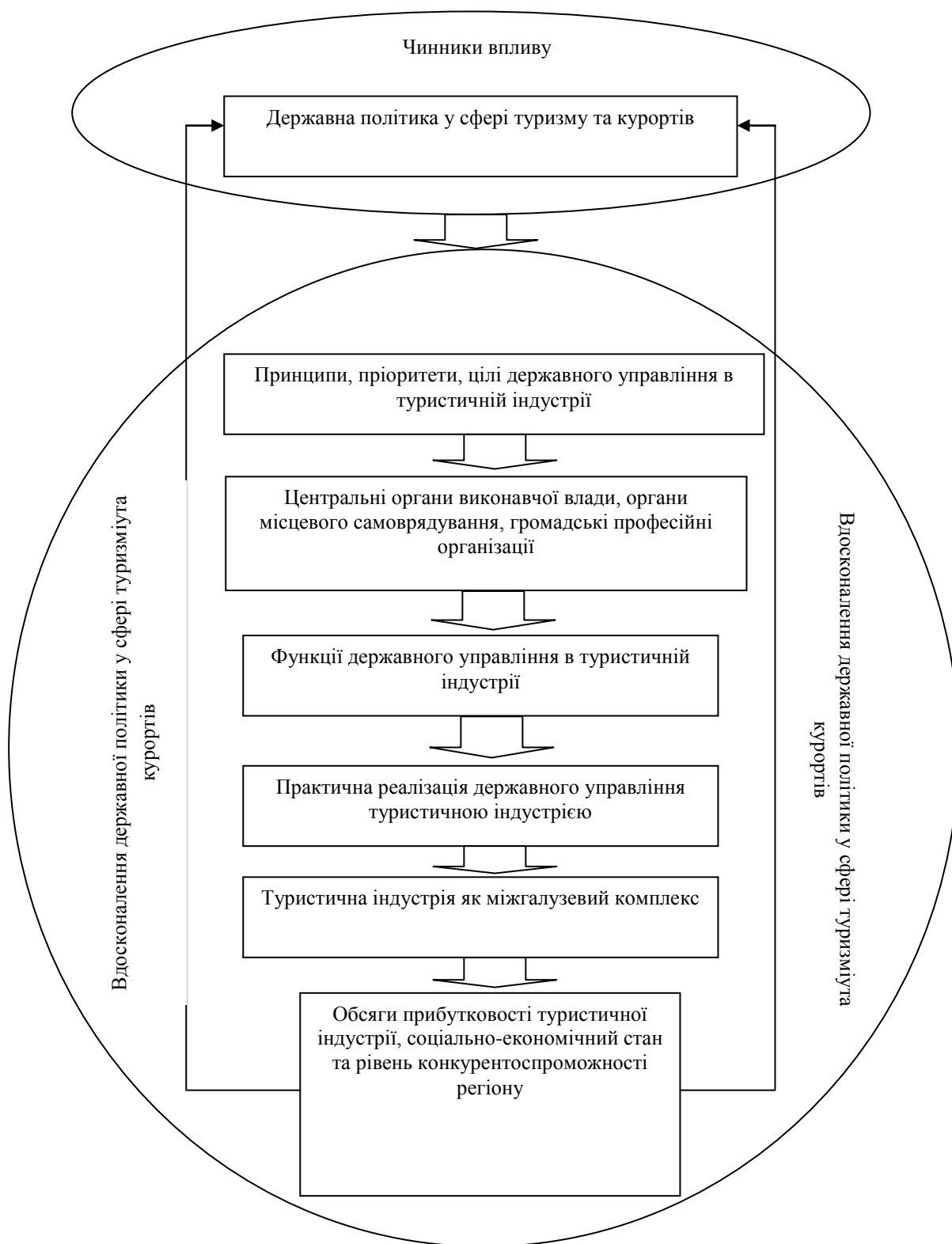

Рис. 1. Рекомендований механізм державного управління в туристичній індустрії Причорноморського регіону України

1. Загальне суттєве підвищення якості комплексної політики у сфері туризму та курортів Причорноморського регіону України, формування державою комплексного туристичного продукту Причорноморського регіону України на основі раціонального виконання державно-управлінських функцій.

2. Удосконалення існуючих і введення в дію нових ефективних механізмів взаємодії органів виконавчої влади центрального, місцевого рівня, громадських об'єднань, підприємств, організацій, установ, навчальних закладів у туристичній сфері з метою забезпечення розвитку та ефективного функціонування туристичної індустрії Причорноморського регіону України.

3. Розроблення програм розвитку туристичної сфери Причорноморського регіону України, зокрема, програм соціально-економічного розвитку зазначеної території, програм розвитку міжнародного співробітництва Причорноморського регіону України та його євроінтеграційних процесів, програм підвищення лікувально-оздоровчого та туристично-рекреаційного іміджу Причорноморського регіону України, а також створення економічно обґрунтованих планів реалізації зазначених програм.

4. Забезпечення здійснення процесів ліцензування та сертифікації туристичних послуг.

5. Підвищення частки сфери туризму і курортів у структурі валового внутрішнього продукту як у Причорноморському регіоні України, так і в державі в цілому.

6. Залучення інвестицій у розвиток туристичної інфраструктури Причорноморського регіону України, зокрема, її інженерно-транспортної та комунальної складових.

7. Створення у Причорноморському регіоні України, зокрема, в місцях з наявністю великої кількості ресурсів історико-культурного та природно-рекреаційного призначення, сучасних об'єктів, що належать до інфраструктури туризму та курортів.

8. Ефективне використання матеріальних та фінансових ресурсів.

9. Бюджетне наповнення та надходження валютних коштів на всіх рівнях.

10. Збереження існуючих та генерування нових робочих місць, створення рівних умов для розвитку малого та середнього бізнесу в туристичній сфері, активізація зайнятості сільського населення.

11. Розвиток та ефективне функціонування прозорого ринку туристичних послуг.

12. Формування сприятливих умов для екологічного розвитку Причорноморського регіону України, а також забезпечення збереження й охорони навколишнього природного середовища цієї території.

13. Відродження історико-культурної спадщини та природно-рекреаційних ресурсів Причорноморського регіону України;

14. Підвищення рівня безпеки туристів, захист їхніх прав і законних інтересів, а також збереження їхнього власного майна.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Таким чином, визначення ключових принципів державної політики України у сфері туризму та курортів на рівні Причорноморського регіону України дозволило отримати підґрунтя для формування відповідного ефективного механізму державного управління в туристичній індустрії для даної території.

Зазначений механізм являє собою замкнуту систему, зворотні зв'язки якої відображають залежність подальших пропозицій щодо вдосконалення державної політики у сфері туризму та курортів від прибутковості туристичної індустрії, конкурентоспроможності Причорноморського регіону України на внутрішньому та зовнішньому туристичних ринках, а також загального соціально-економічного стану цієї території.

ЛІТЕРАТУРА

1. Борушак М. Стратегія розвитку туристичних регіонів : автореф. дис. ... д-ра екон. наук: 08.00.05 / М. Борушак ; Інститут регіональних досліджень НАН України. – Львів, 2008. – 21 с.
2. Давиденко Л. І. Державне регулювання сфери туризму на обласному рівні : автореф. дис. ... канд. наук з держ. упр. : 25.00.02 / Л. І. Давиденко. – Донецький державний університет управління МОН України, 2006. – 21 с.
3. Козловський Є. В. Державне регулювання в галузі туризму: становлення та розвиток в Україні : автореф. дис. ... канд. наук з держ. упр. : 25.00.02 / Є. В. Козловський ; – К., 2008. – 21 с.
4. Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 1 квітня 2014 року № 333-р [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-%D1%80>

А. М. Белотел,

Національний університет громадянської захисти України, г. Харків, Україна

РАЗРАБОТКА ЭФФЕКТИВНОГО МЕХАНИЗМА ГОСУДАРСТВЕННОГО УПРАВЛЕНИЯ В ТУРИСТИЧЕСКОЙ ИНДУСТРИИ ПРИЧЕРНОМОРСКОГО РЕГИОНА УКРАИНЫ

В статье предлагается эффективный механизм государственного управления в туристической индустрии Причерноморского региона Украины на основе формулировки ключевых приоритетов государственной политики Украины в сфере туризма и курортов. На современном этапе государственная политика Украины в

сфере туризма и курортов, в частности, в Причерноморском регионе, должна быть построена на таких ключевых принципах: определение и разработка оптимальных исходных положений государственной политики в сфере туризма и курортов, программ их реализации, эффективных механизмов контроля и исследования результатов соответствующей деятельности; создание благоприятных условий для организации туристической деятельности, координация действий отдельных элементов межотраслевого туристического комплекса с целью формирования развитой инфраструктуры туристической индустрии; поддержка туризма и маркетинга государства, ориентированных на формирование благоприятного имиджа страны и ее регионов благодаря стимулированию нововведений и кооперации с развитыми странами. В статье определено, что, стратегическими целями развития комплексной политики в сфере туризма и курортов по Причерноморского региона Украины будут следующие: повышение общего уровня конкурентоспособности туристической индустрии Причерноморского региона Украины, учитывая опыт развитых стран Европейского Союза; достижения надлежащей территориальной и социально-экономической интеграции туристической индустрии Причерноморского региона Украины; разработка эффективных механизмов государственного управления в туристической индустрии Причерноморского региона Украины. В частности, каждая из указанных целей должна быть реализована через определенный перечень функций.

Таким образом, повышение общего уровня конкурентоспособности туристической индустрии Причерноморского региона Украины, учитывая опыт развитых стран Европейского Союза, становится возможным путем реализации следующих функций:

– содействие стабилизации развития туристической индустрии Причерноморского региона Украины по социально-экономической точки зрения; формирование действенных механизмов государственного управления туристической индустрией Причерноморского региона Украины, которые будут стимулировать экономический рост как основу для снижения уровня отставание развития Причерноморского региона Украины от подобных регионов стран Европейского Союза;

– поддержка развития свободной конкуренции среди субъектов предпринимательской деятельности в туристической индустрии Причерноморского региона Украины, обеспечение демонаполизации рынка Причерноморского региона Украины как среды для свободного перемещения ресурсов, товаров и услуг, капитала, рабочей силы с целью активизации экономического развития этой территории;

– создание в Причерноморском региона Украины благоприятных условий для зарубежного инвестирования, что, в свою очередь, будет способствовать развитию туристической индустрии;

Ключевые слова: механизм государственного управления; туристическая индустрия; государственная политика; Причерноморский регион Украины.

O. Bilotil,

National University of Civil Protection of Ukraine, Kharkov, Ukraine

DEVELOPMENT OF THE EFFECTIVE MECHANISM OF PUBLIC ADMINISTRATION IN THE TOURIST INDUSTRY OF UKRAINE'S BLACK SEA REGION

The article proposes an effective mechanism for governance in the tourist industry, the Black Sea region of Ukraine on the basis of the wording of the key priorities of the state policy of Ukraine in the sphere of tourism and resorts. At the present stage the state policy of Ukraine in the sphere of tourism and resorts, particularly in the Black Sea region, should be based on these key principles: identifying and developing optimal assumptions of state policy in the sphere of tourism and resorts, program implementation, effective monitoring and research the results of the relevant activities; creation of favorable conditions for the organization of tourism activities, coordination of individual elements of the interbranch tourist complex to form the infrastructure of the tourism industry; tourism and marketing support of the state, aimed at creating a favorable image of the country and its regions by encouraging innovation and cooperation with developed countries. The article determined that the strategic objectives of the development of a comprehensive policy in the sphere of tourism and resorts on the Black Sea region of Ukraine will be the following: increasing the overall competitiveness of the tourism industry of the Black Sea region of Ukraine, taking into account the experience of the developed countries of the European Union; achieve adequate territorial and socio-economic integration of the tourism industry the Black Sea region of Ukraine; development of effective governance mechanisms in the tourism industry of the Black Sea region of Ukraine. In particular, each of these goals must be implemented after a certain list of functions. Thus, raising the overall level of competitiveness of the tourism industry of the Black Sea region of Ukraine, taking into account the experience of the developed countries of the European Union, made possible by implementing the following functions:- Promote the development of the tourism industry stabilize the Black Sea region of Ukraine on the socio-economic point of view; the formation of effective mechanisms of government tourism industry of the Black Sea region of Ukraine, which will stimulate economic growth as a basis for reducing the backlog of the Black Sea region of Ukraine from similar regions of the European Union;- Supporting the development of free competition among business entities in the tourism industry of the Black Sea region of Ukraine, de-monopolization of

the market provision of the Black Sea region of Ukraine as a medium for the free flow of resources, goods and services, capital, labor, in order to enhance the economic development of the territory;- Creation in the Black Sea region of Ukraine favorable conditions for foreign investment, which in turn will contribute to the development of the tourism industry;

Keywords: *mechanism of government; the tourism industry; public policy; Black Sea region of Ukraine.*

© Білотіл О. М., 2015

Дата надходження статті до редколегії 08.06.2015 р.